

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата філологічних наук, доцента

Гошилик Наталії Сергіївни

на дисертацію Розвод Еліни Вадимівни

“Вербалізація концепту SUN: лінгвокультурний аспект (на матеріалі американського варіанта англійської мови)”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Дисертаційна робота Е.В. Розвод “Вербалізація концепту SUN: лінгвокультурний аспект (на матеріалі американського варіанта англійської мови)” присвячена комплексному розгляду репрезентації лінгвокультурного концепту SUN як одиниці концептосфери американців. У праці використано комплексний методологічний підхід із залученням трьох моделей концепту: тривимірну модель концепту (за С. Г. Воркачовим і В. І. Карасиком), ядрово-периферійну модель (за З. Д. Поповою і Й. А. Стерніним) та п'ятишарову структуру (за В. А. Масловою). Робота написана з урахуванням основних положень когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та семантики.

У сучасному глобалізованому світі, де міжкультурна комунікація є не теоретичним питанням, а практичною щоденною необхідністю людей різних поколінь і соціальних груп, дослідження, які дають змогу виявити особливості певної культури, зрозуміти представників цієї етноспільноти є надзвичайно актуальними як для науковців, так і для широкого загалу. Тому пропоноване дослідження має безперечну актуальність, а також практичну цінність, особливо для країн пострадянського простору, представники яких мають змогу порівняти уявлення про цей базовий концепт у картинах світу представників різних континентів.

Особливої уваги вартує те, що об'єктом роботи є концепт SUN у свідомості американців, репрезентований у двох типах дискурсу – художньому та релігійному, а, відповідно, предметом дослідження є

лексикографічні, фразеологічні та графічні репрезентації концепту SUN, обумовлені національною культурою й менталітетом американців, виявлені у досліджуваних дискурсах. Такий полікодовий підхід дає змогу провести не просто комплексний аналіз досліджуваного концепту, а говорити про валідні результати та безперечну наукову новизну дисертаційної роботи.

Поставивши за мету виявити лінгвокультурну специфіку концепту SUN в мовній картині світу американців, Еліна Вадимівна Розвод успішно виконує поставлені завдання: на основі словникових дефініцій виокремлює поняттєві ознаки концепту SUN; встановлює способи розширення значення лексичної одиниці *sun*; виявляє когнітивні метафори, що містять концепт SUN, та охарактеризовує механізми їх утворення; проаналізовує фразеологічні вербалізатори досліджуваного концепту в художньому (XIX–XXI століття) і релігійному (біблійному) дискурсах; за допомогою асоціативного експерименту розкриває концептуальні ознаки концепту SUN та стереотипні уявлення про нього, характерні для носіїв американської культури; визначає міфологічне й символічне значення концепту SUN в американській лінгвокультурі. Завдання поставлені конкретно, з опертям на глибокий аналіз сучасних наукових розвідок вітчизняних та закордонних науковців.

В опублікованих за результатами дослідження 10 статтях, з яких 7 опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, повно висвітлено основні положення дисертації.

Зміст автореферату засвідчує належний науковий рівень дослідження та є ідентичним основним положенням дисертації.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження концепту SUN в сучасній англійській мові» розглядає уточнення наукових підходів до мовної та концептуальної картин світу. Розглянуто поняття концепту та особливості його конструювання, проаналізовано підходи до типології концептів. У першому розділі сформовано методологічну базу дослідження, яка цілком відповідає поставленим завданням.

Розділ 2 «Концепт SUN в американському варіанті англійської мови» містить послідовний та ґрунтовний аналіз п'яти шарів концепту SUN: 1) словникова дефініція; 2) етимологія концепту; 3) інші дефініції концепту (в галузевих словниках – астрономічному, біологічному, словнику НАСА, а також в словнику релігійних термінів); 4) метафора, метонімія, ідіоми, фразеологізми, сталі вирази; 5) індивідуальне сприйняття концепту.

У 3 розділі «Лінгвокультурна специфіка втілення концепту SUN в художніх текстах XIX-XXI століть і релігійному дискурсі» описано міфологічне та символічне значення концепту SUN в лінгвокультурі США. Аксіологічний компонент досліджуваного концепту розглянуто крізь призму цінностей американського суспільства, що, власне, і додає до практичної цінності роботи. Також з'ясовано особливості мовного втілення концепту SUN в релігійному дискурсі.

Загальні висновки підсумовують проведenu роботу, характеризують структуру концепту SUN в американській картині світу, показують особливості його вербалізації в художньому та релігійному дискурсах, вплив цінностей і менталітету нації на утворення конотативних зв'язків та цілком розкривають поставлені завдання та відповідають меті роботи.

Варто зазначити, що наведені додатки з переліком ідіом, що вербалізують концепт SUN та їх поясненням, вербалізаторів цього концепту у трьох часових зрізах із зазначенням їх абсолютної частоти, дистрибуційними моделями з елементом *sun* і прикладами метафоричного перенесення значення, порівняннями, гіперболами, антитезами, епітетами, градацією, які пов'язані з концептом SUN; зразками анкет, що використовувалися під час проведення вільного асоціативного експерименту вдало доповнюють роботу та роблять основні її положення наочними для сприйняття.

Попри загальну цілісність дослідження, його безумовну наукову новизну, теоретичне та практичне значення, робота містить певні дискусійні моменти та неточності:

1. Яке співвідношення між термінами концепт, образ, уявлення, поняття, установка, оцінка та домен, чи знаходяться вони у видо-родових відносинах? Чи ототожнює авторка терміни концепт та поняття? Яке співвідношення між поняттям SUN та концептом SUN. Авторка на с. 84 стверджує, що концепт, на відміну від поняття, не має чіткої структури і фіксованого розміщення шарів, однак там же наголошує, що структура концепту SUN розуміється у термінах *поняттєво-значеннєвого, образного та ціннісно-оцінного складника*.

2. Хотілося б почути обґрунтування дисертантки стосовно доцільності розмежовувати результати аналізу певних аспектів вербалізації концепту SUN у художній літературі XIX, XX та XXI століть. Так, у положеннях на захист знаходимо, що аналіз вербалізаторів концепту SUN в художньому дискурсі, який дав змогу згрупувати їх за концептуальними ознаками світла, руху у вертикальній площині, температури та кольору, показав, що кількісно у першій групі (світло / light) домінують, зокрема, дієслово *ray* (9,73 % у XIX столітті), у другій групі (рух у вертикальній площині / vertical movement) найчастотнішими є такі вербалізатори: прикметники *setting* і *rising* (17,78 % і 13,33 % відповідно в XIX столітті), *to come up* (18,97 % у XXI столітті), у третій групі (колір / color) найпоширенішими вербалізаторами є прикметники *golden, pink* (10,81 % у XXI столітті), *red* (31,58 % у XX столітті), у четвертій групі (температура / temperature) найвищі кількісні показники має дієслово *to burn* (27,27 % у XXI столітті). Чому це положення, зокрема стосовно часової кореляції нечітко прослідковується у загальних висновках?

3. Окремої уваги заслуговує проведення асоціативного експерименту у дослідженні, що є цілком доречним інструментом аналізу лінгвокультурного аспекту концепту. Як відомо, експеримент охопив респондентів зі Сполучених Штатів віком від 24 до 75 років з дотриманням гендерного паритету, диверсифікацією освітнього рівня та сфери діяльності. Однак кількість респондентів становила лише 50 осіб, що, звичайно, не є підставою говорити про абсолютну соціологічну точність, а тому отримані результати в подальших наукових розвідках мали б отримати точніше кількісне підтвердження. Також

детальнішого пояснення вимагає принцип укладання Додатку Д, а саме наведення відповідей респондентів.

4. У роботі проведено ґрунтовний аналіз метафоричної репрезентації концепту SUN. Встановлено найтипівіші концептуальні метафори, де залучений концепт SUN: SUN IS PERSON, SUN IS A ROUND OBJECT, SUN IS A VESSEL CONTAINING LIQUID, SUN IS A BURNING OBJECT, SUN IS TIME і SUN IS DIRECTION. Ці моделі, у свою чергу, слугують основою для необмеженої кількості мовних метафор. Однак, хотілося б уточнити яким принципом керувалася дисертантка при титулуванні концептуальних метафор у використанні неозначеного артикля, зокрема у визначених метафорах SUN IS WARRIOR, SUN IS DOCTOR, SUN IS FRIEND, SUN IS ENEMY, SUN IS ARTIST, SUN IS FATHER, SUN IS SUN-GOD (с. 107). Адже звичними є концептуальні метафори EMOTIONS ARE ENTITIES INSIDE A PERSON, TIME IS A PERSUER (Second Copy of A Master's Metaphor List), HOPE IS AN ANIMATED BEING, HOPE IS A CHILD (The Routledge Handbook of Metaphor and Language, 2017), TIME IS A CHANGER, TIME IS A DESTROYER, TIME IS A HEALER (The Structure of Time: Language, Meaning and Temporal Cognition, Vyv Evans, 2005).

Окрім того, у роботі детально проаналізовано концептуальну метафору SUN IS WARRIOR, однак інші метафори SUN IS DOCTOR, SUN IS FRIEND, SUN IS ENEMY, SUN IS ARTIST, SUN IS FATHER, які авторка визначає як когнітивні метафори нижчого порядку, не знайшли відображення ні в роботі, ні в висновках.

У роботі авторка аналізує як концептуальні утворення, так і стилістичні прийоми у досліджуваних дискурсах. Зокрема, йдеться про персоніфікацію, як близького родича метафори, його термінологічний гіпонім. Однак, чому у таких прикладах як *When the sun peeped into the girls' room early next morning to promise them a fine day, he saw a comical sight* (с. 115) авторка не визначає концептуальну метафору SUN IS A LIVING BEING, а вводить ще один термінологічний конструкт? То яка ж доцільність їх виокремлення?

5. Список лексикографічних джерел налічує 286 позицій, з яких 70 складають закордонні джерела, однак лише 16 з них датовані 2012 роком і

далі, що свідчить про потребу ґрунтовнішого опрацювання саме закордонних джерел.

Незважаючи на висловлені зауваження, які мають рекомендаційний та дискусійний характер, дисертація Е.В. Розвод засвідчує належний рівень аналізу наукової проблеми та її розв'язання. Апробація дисертації, кількість опублікованих праць, структура автореферату дають підстави стверджувати, що пропоноване дослідження “Вербалізація концепту SUN: лінгвокультурний аспект (на матеріалі американського варіанта англійської мови)” відповідає усім вимогам п. 9, 11-12 та 14 “Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння звання старшого наукового співробітника” № 567, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями), які висуваються до дисертацій. Авторка роботи, Розвод Еліна Вадимівна, заслуговує присвоєння вченого ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефанива
Гошилик Наталія Сергіївна

